

Til
Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep (post)
0032 Oslo

Fra
DMMH
Th. Owesens gt. 18
7044 Trondheim

Høringsuttalelse NOU 2010:8 Med forskertrang og lekelyst. Systematisk pedagogisk tilbud til alle førskolebarn

Vi har med interesse lest NOU 2010:8 - Med forskertrang og lekelyst. Systematisk pedagogisk tilbud til alle førskolebarn. Mandatets formål er å ”sikre at alle førskolebarn, uavhengig av funksjonsnivå og sosial bakgrunn, får mulighet til å delta i et systematisk pedagogisk tilbud. Dette skal sikre at alle barn har erfaringer fra samvær med andre barn i et sosialt nettverk, kjennskap til begreper og grunnleggende ferdigheter i språk og i andre emner før skolestart. Dette skal gi alle førskolebarn et godt utgangspunkt for å klare seg i skolen og i samfunnet ellers” (NOU 2010:8 s. 15).

Vår uttalelse vil i hovedsak ta utgangspunkt i kapittel 12 - utvalgets anbefalinger. Vi kommenterer særlig pkt. 12.3.1: *Samarbeid med andre instanser*, pkt.12.3.2: *Samarbeid med foreldre*, pkt. 12.4: *Barnehagens innhold og oppgaver*, pkt.12.5: *Personalet i barnehagen*, pkt. 12.6: *Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole* og pkt. 12.8: *Kunnskap om barnehagens betydning*.

Kapittel 12 - Utvalgets anbefalinger

Utvalget avklarer i sin innledning at det ikke er formålstjenlig å opprette et eget tilbud til barn i førskolealder utover det ordinære barnehagetilbudet. Vi deler dette synspunktet og støtter utvalgets forslag. Vi støtter videre forslaget om at det ikke på det nåværende tidspunkt skal innføres obligatorisk barnehage gitt de rammebetingelsene som per i dag foreligger.

12.3.1 Samarbeid med andre instanser

Vi støtter utvalgets anbefaling om at alle barnehager skal ha tilknytning til et tverrfaglig samarbeidsteam og at et slikt team bør ha høy faglig kompetanse.

12.3.2 - Samarbeid med foreldre

Vi støtter forslaget om at informasjon vedrørende de positive effektene ved å gå i barnehage formidles til samtlige foreldre. Vi ser at helsestasjonene vil kunne ha en sentral rolle vedrørende dette.

Utvalget mener at barnehagene bør invitere de eldste barnas foreldre til et eget foreldremøte på høsten der det åpnes for dialog og medvirkning om aktiviteter i barnehagen knyttet opp til forberedelse til skolestart (s. 135). Vi støtter forslaget om å gi foreldrene medvirkning når det gjelder overgangen fra barnehage til skole. Foreldregruppen er imidlertid en sammensatt og heterogen gruppe med ulike forventninger og krav til hva overgangen skal være for deres barn. Etter vår mening bør det være muligheter og rom for lokale variasjoner både med tanke på innhold og metoder i førskolegruppens arbeid.

Vi støtter ellers de andre forslagene utvalget foreslår på side 136.

12.4 Barnehagens innhold og oppgaver

Fagmiljøet ved DMMH stiller seg bak utvalgets uttalelse om at det er viktig å bevare barnehagens helhetlige læringssyn. Utvalget stiller spørsmål om dagens barnehagetilbud har den grad av systematikk som skal til for å sikre at alle barn får et godt systematisk tilbud. Etter vår mening vises det beklageligvis ikke til relevant forskning og evaluering på feltet når det gjelder grad av systematikk. Videre uttaler utvalget i kapittel 2.3.2 at barnehagen *er* et systematisk tilbud, men stiller spørsmål ved om gjennomføringen av tilbudet som gis er godt nok. Utvalget er opptatt av sammenhengen mellom systematikk og didaktikk. Det uttrykkes bekymring for hvorvidt kompetansen i barnehagen er god nok til å sikre alle barn et godt pedagogisk tilbud. Førskolelærer har mye didaktikk i utdanningen sin. Slik vi ser det, ligger ikke problemet her, men i for lav pedagogtetthet i mange barnehager. Vår erfaring tilsier at den lave pedagogtettheten i flere barnehager i dag, er en vesentlig trussel mot kvaliteten på det pedagogiske tilbudet – ikke mangelen på didaktisk og systematisk kompetanse hos førskolelærerne.

Vi mener at barnehagen skal fortsette å ha stor metodefrihet. Dette bidrar både til ivaretagelse av barnehagens egenart, kritisk refleksjon og fornyelse. Gode pedagoger må kunne anvende mange og varierte arbeidsmetoder i sine møter med en mangfoldig barnegruppe.

12.4.1 Målformuleringer i rammeplanen

Vi støtter utvalgets forslag om at rammeplanen må bli tydeligere i forhold til arbeidet med lek, omsorg og sosial kompetanse. Innholdet og intensjonene slik de uttrykkes i dagens rammeplan, bør beholdes. Vi ønsker ikke mål formulert som utbytte på disse områdene, men ser at det kan utvikles prosessmål også for disse områdene.

Vi er generelt skeptiske til å sette mål for det enkelte barns utbytte av å gå i barnehage. Hva skal måles? Og hvordan finne målbare størrelser? Den pedagogiske virksomheten og personalet i barnehagen må være utgangspunkt for systematisk vurdering for å sikre god kvalitet.

Utvalget foreslår videre at barnet selv skal få sette mål for sin egen læring og utvikling. Eksemplet fra Vironnieemi barnehage er interessant. Her er det barna selv som velger seg et mål å jobbe mot, for eksempel å lære seg å stå på hodet. Vi er derimot svært skeptiske til at barn i barnehagen skal sette seg mål for egen utvikling og læring. Barn skal ikke selv måtte ta ansvar for at de for eksempel strever i leken med andre barn og selv måtte sette seg mål om å bli bedre til å samarbeide. Hilde Dehnæs Hognes sier i Barnehagefolk nr.4 /2010 at dette forslag i praksis vil innebære at barn helt ned i treårsalderen skal øves opp til å vurdere seg selv og sin egen kompetanse ut ifra en ”nasjonal norm”. Barn verken skal eller kan ta et slikt ansvar!

12.4.2 Fra plan til praksis

Vi vet, i likhet med utvalget, at mange barnehager strever med å omsette rammeplanens mål til praksis. Førskolelærerutdanningen kan sikkert dyktiggjøre studentene mer i pedagogikk og didaktikk for å bedre kunne operasjonalisere rammeplanens mål og intensjoner. Men, årsaken til dette er nok mer sammensatt. Igjen påpeker vi den store mangelen på pedagoger i barnehagen.

Utvalget hevder at det bør bli en bedre balanse mellom formelle og uformelle læringssituasjoner i barnehagen. Slik vi ser det, kan det være problematisk å skille mellom

uformelle og formelle læringssituasjoner. Studentene i førskolelærerutdanningen arbeider mye med didaktisk planlegging både av uformelle situasjoner (hverdagsaktiviteter som måltid, lek og påkledning) samt planlegging av mer formelle situasjoner (samlingsstund, formingsaktiviteter og prosjektarbeid). Det skjer mye læring i uformelle læringssituasjoner, og en uformell læringssituasjon kan bli en formell læringssituasjon. Lek med Lego kan for eksempel utvikle seg til en ”mattetime” fordi barnet der og da blir opptatt av å telle, sortere eller legge klossene i ulike mønstre. Pedagogrollen i denne situasjonen er å legge merke til barnets initiativ og følge opp dette med å la barnet få medvirke i sine egne læringsprosesser og i konstruksjon av egen kunnskap. Pedagogen tilbyr sin faglige kompetanse til barnet som støtte til videreutvikling av den kunnskapen barnet allerede fremviser (Vygotsky 1978; Bruner 1978). Åberg & Lenz Taguchi (2006) kaller dette kooperative og demokratiske læreprosesser. Gode læringssituasjoner tar nettopp utgangspunkt i barns interesser og lar dem få medvirke og influere på egen læring.

Utvalget påstår at de uformelle læringssituasjonene favoriserer de aktive og engasjerte barna. Slik vi ser det, er det nettopp i de uformelle situasjonene at det enkelte barnet kan bli sett og derigjennom motivert og engasjert i forhold til læring. Etter vår mening vil ikke flere formelle læringssituasjoner automatisk føre til mer læring hos det enkelte barn. Det viktigste er at førskolelæreren evner å se eller fange opp læringsmulighetene som ligger i de mange uformelle situasjonene som oppstår i løpet av en barnehagedag. I de uformelle situasjonene er det pedagogen som representerer den formelle kunnskap og bidrar til læring. Pedagogen skaper det formelle i det uformelle.

12.4.3 - Skoleforberedende aktiviteter

Vi er enige med utvalget i at det i de skoleforberedende aktivitetene skal legges hovedvekt på utvikling av barnas sosiale kompetanse, språk og andre former for kommunikasjon. Vi støtter utvalget i at aktivitetene i bør være mangfoldige og varierte og at målet må være at innholdet skal appellere til barnas fantasi og kreativitet. Når barn opplever at de beskjeftiger seg med noe meningsfylt, evner de å arbeide både målrettet og konsentrert. I så måte støtter vi forslaget om at rammeplanen må tydeliggjøre hva innholdet i de skoleforberedende aktivitetene skal være. Barna må få medvirke aktivt både i planlegging, gjennomføring og vurdering av disse aktivitetene.

12.5 Personalet i barnehagen

Utvalget slår fast at personalet er den viktigste ressursen i barnehagen. Vi deler utvalgets bekymring for kompetansesituasjonen i barnehagene. Utvalget kommer med mange forslag for å bedre kompetansesituasjonen i barnehagene. Forslagene er krevende, ikke minst fordi det innebærer økt ressurstilførsel til sektoren. Vi mener at noen av forslagene bør prioriteres og foreslår følgende rekkefølge:

1. Utvide førskolelærerutdanningen til 4 år. En 3-årig utdanning har i liten grad mulighet til å imøtekomme de kravene til kunnskap og kompetanse som kreves for å imøtekomme kravet om høy kvalitet også i framtidens barnehage.
2. Innføre et varig system for etter- og videreutdanning for ansatte i barnehagen, og særlig for førskolelærere. Som en del av dette varige systemet må veiledning av nyutdannede førskolelærere være et første steg.
3. Sette i gang varig systematisk lederopplæring av styrere i barnehagene
4. Lovfestet krav om barnehagefaglig kompetanse i kommuneadministrasjonen.
5. Et betydelig lønnsloft til førskolelærere, for å sikre kvalifisert personell i barnehagen og rekruttering til førskolelærerutdanningen.

Utvalgets forslag om å innskrenke muligheten til dispensasjoner fra utdanningskravet vil være vanskelig å gå inn på når alle barn har fått rett til barnehageplass. Vi støtter forslaget om økt pedagogtetthet som et langsiktig mål. Rekruttering av førskolelæreryrket bør legges inn under GNIST- samarbeidet som er i gang i alle fylker.

12.6 Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole

Vi støtter de forslagene som presenteres vedrørende overgangen fra barnehage til skole. De seks punktene på side 141 anses alle som viktige bidrag for å gi barna positive opplevelser med overgangen fra barnehage til skole. Vi støtter at det innføres et gjensidig og forpliktende samarbeid mellom barnehage og skole både i regleverk og i planverk. Vi anser det også som viktig at overgangen fra barnehage til skole ikke blir ”privatisert”, men at det på kommunalt nivå skal utvikles overordnede planer for hvordan en best mulig sammenheng for alle involverte aktører skal sikres. Vi finner det formålstjenlig at det innføres en obligatorisk praksisperiode i barnehagen for studentene ved grunnskolelærerutdanningen for 1.-5. trinn og at både førskolelærere og grunnskolelærere får tilbud om kompetanseutvikling vedrørende samarbeidet mellom barnehage og skole. Tilbud om hospitering i hverandres virksomheter vil kunne bidra til økt forståelse og kunnskap både om hverandres kultur, barndomssyn og -

forståelse og syn på lek og læring. Vi ser det videre som formålstjenlig at foreldrene involveres ytterligere i overgangen.

Vi mener at utvalget bør være tydeligere på skolens forpliktelse i forhold til overgangen fra barnehage til skole. Skolen bør gjennomføre forslagene som utvalget foreslår og forplikte seg til å gjennomføre utvalgets vurderinger i pkt 8.5. Dette avsnittet bør løftes fram i større grad og gjøres forpliktende. Barns rett til medvirkning kommer tydelig til uttrykk og er en helt annen innfallsvinkel enn det uttalte fokus på kartlegging før skolestart. I følge Opplæringsloven skal undervisningen tilpasses det enkelte barn fra første skoledag (Opplæringslovens § 1-2). Det er ikke det enkelte barn som bare skal tilegne seg skolen og lærerens kunnskap, men skolen skal også bygge videre på den kunnskap som barnet allerede besitter.

12.8 Kunnskap om barnehagens betydning

I følge Borg, Kristiansen & Backe-Hansen (2008) kan pedagogisk forskning på barnehagefeltet betegnes som en «black box». Det er altså et stort behov for ytterligere forskning på *hele* barnehagefeltet. Vi støtter derfor utvalgets forslag til økt satsing på forskning. Utvalget vil vektlegge kvantitativ forskning med et særlig fokus på kontrollerte evalueringstudier. Vi vet imidlertid også at det er stort behov også for flere kvalitative dybdestudier på feltet der for eksempel barns, foreldres og førskolelærers stemmer i større grad blir hørt enn tilfellet er i dag. Også det pedagogiske innholdet bør være gjenstand for mer forskning.

Avslutning

Utvalget har lagt fram en interessant og spennende melding. NOU 2010:8. Den både begeistrer og skaper usikkert. Begeistring knytter seg til hvordan utvalget igjen og igjen slår fast at barnehagens tradisjonelle sosialpedagogiske syn skal ha gjennomslag og at barnehagens helhetlige læringssyn skal stå sterkt. Vi lar oss også begeistre over utvalgets klare forståelse om lekens plass i barnehagen, pedagogens betydning og at barndommen ansees som en viktig og verdifull fase i den enkeltes liv og har en egenverdi.

Usikkerheten kommer blant annet fram når vi leser kapittel 5: Dagens tilbud til førskolebarn. Kapitlet avsluttes med å vise til internasjonale organisasjoners syn på barnehager/førskole, hvor rapporter fra OECD og EU-kommisjonene får all oppmerksomhet. Ut fra vår vurdering

er dette et smalt og ensidig utvalg. OECD er opptatt av barnehager ut fra et spørsmål om hvilken økonomisk avkastning som kan skapes ved å bruke ressurser på barnehager/førskole. OECD presenterer sine synspunkt ut fra et økonomisk verdensbilde hvor marked, kapital og liberalisme er kriterier. Organisasjonen gir på den ene siden honnør til den nordiske barnehagemodellens forståelse av et helhetlig læringssyn. På den andre siden påpeker de kvalitetsforbedrende tiltak. EU-kommisjonens er også opptatt av hvor ressursene skal satses og ser også på barnehage/førskole. Mye ressursbruk på de aller minste bidrar, i deres forståelse til økt avkastning, effektivitet og utbytte. En tro på multiplikatoreffekten bidrar til å øke investeringene. I dette verdensbildet blir mennesker brikker i en global finansverden, hvor størst mulig avkastning er eneste målestokk. Vi ser skygger av denne tenkningen i utvalgets rapport. Begreper som formelle læringsaktiviteter, læringsutbytte, kartlegging, planer, mål, resultater, metoder, systematikk og tidlig intervensjon bidrar til dette. Vi leser også en forståelse av å se barnet som sosialt, emosjonelt, kognitivt, språklig og motorisk. Det helhetlige barnet og dets kontekst er blitt mer usynlig. Vår usikkerhet og uro bidrar til at vi stiller spørsmål om utvalgets intensjon er å dreie barnehagens innhold og oppgaver mot en mer pragmatisk og instrumentell forståelse. Dette er i så fall en dreining vi er uenig i. Vi utfordrer departementet til å ta et tydeligere verdistandpunkt i forhold til hvilken barnehage vi ønsker for framtiden. Vi mener det vil være en vanskelig balansegang å følge begge spor.

Videre ser vi at departementet må legge til rette for og skape de nødvendige forutsetninger i barnehagene for at utvalgets intensjoner om økt kvalitet i barnehagen skal kunne bli en realitet. Vi opplever et stort sprik mellom den politiske vilje og føring for å øke kvaliteten i barnehagen og de ressurser som barnehagen samlet sett har til disposisjon i dag. Det er liten grad av samstemmighet mellom de forslag til krav om kvalitet i barnehagens som uttrykkes i NOU 2010: 8 og de forutsetninger og betingelser som personalet i barnehagen råder over i dagens barnehage. Dette er et forhold som vi erfarer skaper store frustrasjoner i barnehagesektoren. For å kunne iverksette endrings- og utviklingsprosesser i barnehagene for å øke kvaliteten, vil det kreve en betydelig satsing på barnehagesektoren. Den største utfordringen er slik vi ser det, hvordan myndighetene tar utfordringen med å øke antall pedagoger og andre barnehagefaglige ansatte i barnehagen. Som utvalget selv sier i pkt. 12.5 er personalet den viktigste faktoren for å sikre kvalitet i barnehagen.